

cions, en *Flamenca*: 'rellevar de': «ieu voil servir mout humilment / a vos et a Dieu eissamen; / e sol mon orde <<mon office>> posc' ausir, / no m'estalbiè<t>s de servir»; 'estar-se d'una cosa, pairar-se'n, abstenir-se'n': «domna, ieu vueill be que-us bayné<t>s / e d'aissò no-us estalbié<t>s / que non anné<t>s, se-us pl<t>s, als bainz» (vv. 3672, 5690). Interessa particularment la presència, amb descabellament propi, en la llengua d'aquest poema, de la segona meitat del S. XIII, perquè és sabut que la seva llengua és de la part més nòrdica del domini llengüadocia.

Les dades modernes ens mostren una difusió amplíssima en el vast territori occità: solament manquen testimonis en la Provença estricta, almenys des del Roine i al llarg de la costa. Ens ho comprova Mistral, que no solament no l'empra mai en les seves obres sinó que en el *TdF*, s. v. *estaubià*, enumera taxativament totes les regions occitanes, una per una, però amb la conspícua omisió de la seva. Fora d'això ens en donen testimoni els lèxics i glossaris de totes les zones: bearn. «*estaubià*: ménager, épargner, économiser: *estaubià lou bii*», amb la dita proverbial «qui ta nouces nou-m coumble / lou present m'estaubiè», Lespy-R, que en el seu suplement assenyalà l'ús a Orthés d'una variant original *estaubi* (<-IRE) majorment interessant pel seu aspecte primitiu essent en una zona, aquesta del Bearn occidental, tan immediata al límit basc, precisant el matís d'*estaubi*-s «se garantir, se préserver de: *estaubi-s dou sou*: se préserver du soleil»; directament relacionada amb el significat basc etimològic.

Gers *estaubià* «éparagner» (CénacMoncaut); Tolosa *estalbià* «éparagner», Doujat, glossant el seu poeta Goudoull (princ. S. XVII): «*estàubi* lous sabatous quand pòrti las pantouflos», i Visner més recentment el confirma tot afegint-hi derivats postverbals: «l'*estalbio des pauvres es magro* l'épargne des pauvres ne peut être que maigre»; *le pa dur es d'estalbi* 'le pain dur est ménager'; Roergue «*estoubià*: se passer d'une chose ---» (Vayssier); Carci «*estolbià* tr. épargner, économiser» (Lescalle).

Fins ací som encara en la zona de confusió de *v* i *b*; més al Nord, els fonemes *v* i *b* es mantenen distintes, i allí, en el Llemosí, trobem ja «*estauviar*: se priver de, manquer de; ~ *lou pa*: manquer de pain; *s'estauviar*: se priver de» (Laborde); b.llem.: «*estouvià*: se dit des choses dont on est privé: *ontan mindzen bien de las truffas, mas udzan las oven be estoouviadas*: l'année dernière nous mangèmes bien des truffes, mais cette année il a fallu s'en passer» (Béronie-Vialle).

També Sauvages, que correspon sobretot al dept. del Gard, on ja la *v* es conserva, dóna *estaouvià* (junt amb *estalbià*) «éparagner, user d'épargne, ménager»; de manera que sembla que el pas de -LB̄- a -lv̄- no ha tingut modernament, enllà dels Pirineus, gaire menys extensió que en català.² Entremig queda el Tarn (zona que ja confon la *v*): amb «*estarbà*: épargner» (Gary) i Castras «*estarbà*, -albià: épargner» (Couzinié). Arro-

donim la indicació de l'àrea amb Vinzelles (B-Alvèrnia, no lluny del Forés) *itüdzà* «éparagner», i tot al llarg dels Pirineus: Aude, Arieja, Comenge, com ens ensenya l'*ALF* (mapa 1553), i les valls gascones: Coserans (Birds: Castet), Vall d'Aran, Baròssa (Ferrère), Bigorra, veg. Rohlfis, *Le Gc.* (§ 74) i Séguy, *ALiGasc.* (1336).³

En fi, si el mot no s'usa a Provença, tanmateix no hem de dir que no sigui gens transrodanès. És possible que vagi existir allà en la franja Nord, car en tot cas apareix en parlars valdesos: *eytalbia* «économiser» a Pramollo, segons l'*AIS* (222), mentre que Holmes distingeix en valdès *eytalbià* «to spare» de *ekonomizà* «to save» (*ZRPb.* LIV, 510). Pramollo és a la part NE. de les valls valdeses (més de 20 km. des de la frontera, i uns 60 km. a l'Est de Briançon). No ens estranyem d'haver arribat tant al Nordest, car per aquesta banda la paraula arriba, i havia arribat molt enllà. Mussafia (*Wiener Sitzber.* cxxxix, 65) va assenyalar *estalbier* «parcere» en un text liones antic, del S. XIII (*Passion de St. Christoffe*, 15.5), *estauger argent* = «nummorum collecto questu» en la *Vie de Saint Thibaut*, també S. XIII, v. 183, que es considera borgonyona (si bé de l'extrem SO.).⁴

Modernament, en la terra de llengua d'Oil, s'assenyala *etouger* en algun punt del Berry, *étaugi*, -ogí en punts de la zona lionesa i forezienne (Onofrio, Gras), i *eytarbà* «économiser» a Grenoble; en altres punts del Lionès hi ha *tarbà* (Puitspelu), que no solament significa «éparagner» sinó també «retarder»; ara bé aquest segon significat ens explica per què ací s'ha eliminat *es-*: hi ha hagut un encreuament amb *TARDARE*, i això podria explicar també la reducció de -BIARE a -bà ací i a Grenoble.⁵ A aquesta zona correspon potser també el *Fierabràs* occità, on apareix *estalviar* (potser la documentació occitana més antiga, car no se sap si aquest poema és de poc després o poc abans de 1200). Hi ha així mateix un piem. *strabiè* «estalviar, economitzar», però no estant localitzat qui sap si no és més que occità de la zona valdesa.⁶

L'etimologia basca fou suggerida ja per Diez (*Wb.*, 576) citant un basc *estalpe* 'protecció' («schutz»). M-Lübke de primer (*REW*, 2918) replicava «el mot basc és manllevat del romànic, i l'origen d'aquest mot [romànic] és desconegut». Es guiava sens dubte pel mcr apriori fonètic,⁷ en aquest fascicle que sortí c. 1911. Possiblement Schuchardt li cridà tot seguit l'atenció, i en l'índex M-L. (almenys el de la 2.ª ed., 1924, p. 837) hi posà la nota: «els bascos *estalpe* 'protecció' i *estaltati*⁸ 'protegir' són autòctons [Schuchardt], *RIEB* VI (1914), 5, de manera que el mot romànic tanmateix en deu provenir, per més que la relació entre prov., cat. *b*, i basc *p*, està encara mancada d'explicació». Una breu nota de Ronjat (*Gramm. Ist. Prov. Mod.* 1, 39) i l'article del *FEW* no anaren més enllà d'aquí: tot passant per l'etimologia basca, continuen encara objectant la dificultat de la -*p*-, perquè les formes romàniques exigeixen una base -ALB-, i també fan notar que és desconcertant, essent basc l'origen, l'extraordinària extensió de les formes romàniques.⁹